
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
Географічний факультет
Кафедра географії України

Арїон Оксана Василівна

**ЗАХИЩЕНІ ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ ТА
ГЕОГРАФІЯ ТРАДИЦІЙНИХ ВИРОБНИЦТВ І ПРОДУКТІВ
УКРАЇНИ ТА СВІТУ**

навчально-методичний комплекс до спецкурсу
для студентів спеціальності 242 Туризм

Київ-2023

Арїон О. В.

Захищені географічні зазначення та географія традиційних виробництв і продуктів України та світу: навчально-методичний комплекс до спецкурсу для студентів освітнього рівню «бакалавр» спеціальності 242 Туризм (електронне видання). К., 2023. 33 с.

Рецензент:

Кандидат географічних наук, доцент Бричук М.С.

Кандидат географічних наук, доцент Дем'яненко С.О.

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 11 від 26 травня 2023 року)

Навчально-методичний комплекс розкриває структуру дисципліни «Захищені географічні зазначення та географія традиційних виробництв і продуктів України та світу», основні навчальні цілі та програмні результати. Містить розгорнуту програму дисципліни, зміст завдань за навчальним курсом відповідно до визначеного тематичного змісту.

Рекомендовано для студентів, які здобувають освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра зі спеціальності 242 Туризм за освітньою програмою Гастрономічний туризм географічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка

ЗМІСТ

	Сторінки
Вступ	4
Структура дисципліни «Захищені географічні зазначення та географія традиційних виробництв і продуктів України та світу»	9
Тематичний зміст та завдання дисципліни	10
Рекомендовані джерела	23
Додатки	26
Додаток А. Базові поняття та терміни.....	27
Додаток Б. Розподіл географічних зазначень за категоріями товарів.....	30
Додаток В. Цикл успішної реалізації переваг, пов'язаних з походженням продукту.....	31
Додаток Г. Регіони та субрегіони UN WTO (відповідно до International Tourism Highlights, 2020 Edition).....	32

ВСТУП

Спецкурс «Захищені географічні зазначення та географія традиційних виробництв і продуктів України та світу» віднесений до групи освітньо-професійних дисциплін підготовки бакалаврів з туризму за освітньою програмою «Гастрономічний туризм».

Дана навчальна дисципліна присвячена вивченню теоретичних та прикладних аспектів, пов'язаних з поняттям «захищене географічне зазначення» (ГЗ).

При вивченні дисципліни особлива увага звертається на формування важливих фахових компетенцій щодо професійної кваліфікації фахівця, консультанта з подорожей та організатора подорожей.

Мета дисципліни – надати систематизовані та узагальнені знання про захищені географічні зазначення (надалі ГЗ), як один з видів добровільного захисту товарів що посвідчує його якість, традицію виробництва і особливий зв'язок з територією, де його виготовляють; ознайомити студентів із системою ГЗ сформованою в ЄС: основними поняттями, класифікаціями тощо, що дозволять комплексно розв'язувати складні професійні задачі та практичні проблеми у сфері туризму і рекреації, як в подальшому процесі навчання, так і в професійній діяльності, що передбачає застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Часткові цілі навчального спецкурсу – полягають у формуванні у студентів систематизованих та узагальнених знань про ГЗ як схеми якості ЄС; базового рівня знань щодо системи географічних зазначень ЄС, розвитку та сучасного стану системи географічних зазначень в Україні, а також геопросторових закономірностей поширення різних видів традиційних виробництв та продуктів України і світу, обумовлених тлумаченням ГЗ як позначення, яке ідентифікує товар як такий, що походить із території певного географічного місця (країни, регіону чи місцевості на території країни або іншого географічного об'єкта) та має певну якість, репутацію чи характеристики, істотно зумовлені цим географічним місцем, зокрема його природними умовами, чи людський фактор або поєднання природних умов і людського фактору.

Попередні вимоги до навчального спецкурсу полягають в успішному опануванні дисциплінами освітньої програми «Гастрономічний туризм», освітнього рівня «Бакалавр», спеціальності 242 Туризм, галузі знань 24 Сфера обслуговування. Зокрема з переліку обов'язкових компонентів - «Суспільна географія», «Основи туризмознавства», «Географія туризму», «Гастрономічна спадщина України: аудит та збереження», «Гастрономічний

туризм: екосистемність підходів», «Географія традиційної культури населення та культурні ландшафти України та світу»; знання і розуміння фахової географічної та туризмознавчої предметної області і професії; здатність до використання у професійній діяльності існуючих загальних та спеціальних туризмознавчих та туристично-географічних теоретичних моделей та практик.

Завдання (навчальні цілі) дисципліни «Захищені географічні зазначення та географія традиційних виробництв та продуктів України та світу» полягають у наданні студентам загальних та фахових компетентностей, передбачених освітньою програмою «Гастрономічний туризм», зокрема:

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

ЗК03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

ЗК05. Прагнення до збереження навколишнього середовища

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК08. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій

ФК15. Знання та розуміння предметної області та розуміння специфіки професійної діяльності в галузі туризму, зокрема ено- та гастрономічного, сільського, культурного, подієвого

ФК21. Здатність розробляти, просувати, реалізовувати та організовувати споживання цілісного туристичного продукту

ФК24. Здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал

ФК28. Здатність працювати у міжнародному середовищі на основі позитивного ставлення до несхожості до інших культур, поваги до різноманітності та мультикультурності, розуміння місцевих і професійних традицій інших країн, розпізнавання міжкультурних проблем у професійній практиці

ФК29. Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства

ФК30. Здатність працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктів туристичного бізнесу

Результати навчання за дисципліною та їхнє співвідношення із програмними результатами навчання зведено в таблиці 1 та 2.

Таблиця 1. Результати навчання за дисципліною

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та /або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Теоретико-методологічні основи формування уявлення про захищені географічні зазначення	<i>Лекція, самостійна робота</i>	<i>іспит, поточний контроль (тести)</i>	5
1.2.	Основні види географічних зазначень та їх регіональну специфіку як схем якості			10
1.3	Чинники формування особливостей продуктів з ГЗ			10
1.4	Базові положення правової охорони ГЗ			5
1.5	Поширення традиційних виробництв і продуктів в Україні			10
1.6	Приклади поширення традиційних виробництв і продуктів в Європі і світі			10
2.1	Здійснювати аналіз природо-ресурсного та культурного потенціалу територій з ГЗ	<i>Лекція, практичне заняття, самостійна робота</i>	<i>іспит, поточний контроль (тести) усна презентація</i>	10
2.2	Визначати особливості формування окремих географічно обумовлених характеристик ГЗ			10
2.3	Характеризувати вклад ГЗ в сталий розвиток регіонів та формування їх туристичної привабливості			5
2.4	Визначати характерні особливості продуктів, пов'язані з територією їх походження			5
3	комунікація: вироблення у студентів практичних навиків здійснення дослідження і вирішення актуальних проблем із застосуванням відповідних методів і прийомів отримання, зберігання й здійснення первинної обробки емпіричних даних та їх належного представлення за допомогою сучасних технічних засобів у вигляді причинно-наслідкового аналізу	<i>практичні заняття, самостійна робота</i>	<i>Поточний контроль, усна презентація, іспит</i>	10
4	автономність та відповідальність: продемонструвати розуміння особистої відповідальності за професійні та/або управлінські рішення при: аналізі та прийнятті рішень щодо формування ГЗ			10

Таблиця 2. Співвідношення результатів навчання за спецкурсом із програмними результатами навчання

Результати навчання (РН) дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	2.1	2.2	2.3	2.4	3	4
Програмні результати навчання (ПР)												
ПР01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних, міжнародних стандартів з обслуговування туристів.	+	+		+							+	+
ПР5. Аналізувати рекреаційно-туристичний потенціал території;		+	+		+	+	+	+	+	+	+	+
ПР08. Ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися.		+		+							+	+
ПР19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань;											+	+
ПР20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.	+						+	+	+	+	+	+
ПР21. Приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності.											+	+
ПР28. Володіти основними положеннями законодавства, національних та міжнародних стандартів, стратегії сталого розвитку локальних територій та регіонів в галузі ено- та гастрономічного туризму(для вибіркового блоку «Ено- та гостротуристична діяльність»)		+		+							+	+
ПР29. Аналізувати та оцінювати природно-ресурсний та господарський потенціал територій для потреб організації нових туристичних продуктів та пропозицій і моніторингу об'єктів ено та гастрономічної спадщини локальних територій та регіонів.				+	+		+			+		

Форми та організація оцінювання студентів. Рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами опитування, написання тематичних контрольних робіт (ТКР) та виконання практичних і самостійних робіт.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

1– знання – до 50%;

2- вміння - до 30%;

3- комунікація - до 10%;

4– автономність та відповідальність - до 10%

Заняття проводяться у вигляді лекцій та практичних занять. Завершується дисципліна іспитом.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні виконаних практичних і самостійних робіт та виконанні

тематичних контрольних робіт.

Організація оцінювання: практичні роботи захищаються по виконанню, відповідно до графіка проведення практичних занять. Самостійні роботи здаються за графіком встановленим викладачем.

Тематичні контрольні роботи (ТКР) проводяться у тестовій формі. Студенти, які отримали за ТКР меншу за мінімально передбачену кількість балів, перескладають її.

Оцінювання за формами контролю:

	<i>Min. – 36 балів</i>	<i>Max. – 60 балів</i>
самостійні	«2» x 5 = 10	«4» x 5 = 20
Практичні роботи	«4» x 5 = 20	«6» x 5 = 30
Тематична контрольна робота *	«3» x 2 = 6	«5» x 2 = 10
«1» мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент.		
1 - мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань.*		

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску - 36 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 36 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання додаткової контрольної роботи за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту проводиться в письмовому форматі. Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 24 (*60% максимальної кількості балів, відведених на іспит*).

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестровий контроль	Іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
<i>Максимум</i>	60	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (друга редакція)», введеного в дію наказом № 170-32 від 11 квітня 2022 року.

Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ «Захищені географічні зазначення та географія традиційних виробництв та продуктів України та світу»

Тематичний план лекцій і семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Тема 1. Вступ до курсу. Основні поняття та терміни, пов'язані з ЗГЗ .	2	-	5
2	Тема 2. Географічні зазначення як схеми якості ЄС. Аналіз структури.	4	2	10
3	Тема 3. Роль FAO у поширенні географічних зазначень	2	2	5
4	Тема 4. Традиційні продукти та виробництва Європи	4	2	10
5	Тема 5. Традиційні продукти та виробництва Світу	4	4	10
6	Тема 6. Основні засади правової охорони географічних зазначень в Україні	4	-	10
7	Тема 7. Проект ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні»	4	-	6
8	Тема 8. Традиційні продукти та виробництва України	2	2	10
9	Тема 9. Географічні зазначення як чинник сталого розвитку регіонів та розвитку туризму	2	2	10
Загальний обсяг		28	14	76

Загальний обсяг 120 год:

Лекції – 28 год.

Практичні заняття – 14 год.

Самостійна робота – 76 год.

Консультації – 2 год

іспит – 2 год

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ТА ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «Захищені географічні зазначення та географія традиційних виробництв та продуктів України та світу»

ТЕМА 1. Вступ до курсу. Основні поняття та терміни, пов'язані з захищеними географічними зазначеннями

- 1.1 Захищені географічні зазначення: аналіз поняття, підходи до визначення.
- 1.2 Географічні зазначення як основа схем якості.
- 1.3 Поняття традиційний продукт та традиційна гарантована особливість.
- 1.4 Географічні зазначення як об'єкт інтелектуальної власності.

Питання для самостійного контролю знань за темою 1

1. Що включає в себе поняття «захищені географічні зазначення»?
2. Стосовно чого можна застосовувати поняття захищені географічні зазначення?
3. Назвіть основні відмінності в тлумаченні захищених географічних зазначень різними організаціями
4. Як співвідносяться поняття «захищене географічне зазначення» та «традиційний продукт»
5. Чому географічні зазначення стають об'єктом інтелектуальної власності?
6. Чим географічні зазначення відрізняються від поняття «торгова марка»?

Рекомендовані джерела:

1. Географічні зазначення та схеми якості. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes_en (англ.)
2. Географічні зазначення. Всесвітня організація інтелектуальної власності. URL: https://www.wipo.int/geo_indications/en/index.html (англ.)
3. Географічні зазначення: закріплюючи взаємозв'язок людей, місць і продуктів. Посібник з просування продуктів з особливими якісними

- характеристиками, обумовленими місцем їх походження, з використанням стійких географічних вказівок. FAO, 2010. 190 с. (англ.) URL: <https://www.fao.org/3/i1760e/i1760e.pdf>
4. Географічні зазначення. ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (Украпатент). URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/tovar>
 5. Географічні зазначення походження товарів // Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навчальний посібник / Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук. К.: «Центр учбової літератури», 2017. С.155-160 URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2861/3/Intelektualna_vlasnist_ekonomiko_pravovi_aspekty.pdf
 6. Закон України Про правову охорону географічних зазначень. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>
 7. Geographical Indications - An Introduction. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_952_2021.pdf
 8. Geographical indications. World Intellectual Property Indicators 2020. WIPO, 2020. P.183-190. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2020.pdf
 9. Geographical indications. World Intellectual Property Indicators 2022. WIPO, 2022. P.141-147. URL: <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-941-2022-en-world-intellectual-property-indicators-2022.pdf>

ТЕМА 2. Географічні зазначення як схеми якості ЄС. Аналіз структури

2.1. Характеристика схем якості ЄС

2.2. Структура системи географічних зазначень ЄС

2.3. Основні положення реєстрації назви продукту з географічним зазначенням

2.4. Традиційні терміни захисту для вина

2.5. Значення схем якості для збереження та просування сільськогосподарської продукції в межах ЄС.

2.6 Вплив схем якості ЄС: географічних зазначень і гарантованих традиційних особливостей, на економіку

Питання для самостійного контролю знань за темою 2

1. Які схеми якості стосовно продуктів і напоїв застосовують в ЄС? Яке їх призначення?
2. За якими ознаками розрізняють географічні зазначення?
3. Назвіть ключові відмінності між основними географічними зазначеннями
4. Чим географічні зазначення відрізняються від категорії гарантованих традиційних особливостей ?
5. Яким чином застосування географічних зазначень сприяє просуванню сільськогосподарської продукції?

Завдання

Проаналізуйте схеми якості Європейського співтовариства. Визначте головні відмінності між ними. Чим географічні зазначення (PDO, PGI, GI) відрізняються від гарантованих традиційних особливостей (TSG)? Складіть порівняльну характеристику географічних зазначень за основними їх ознаками (у вигляді таблиці) та наведіть приклади продуктів чи напоїв що до них відносяться.

Рекомендовані джерела

1. Географічні зазначення та схеми якості. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes_en (англ.)
2. Geographical indications and quality schemes explained. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_en
3. Geographical indications food and drink [Географічні зазначення харчових продуктів та напоїв]. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-food-and-drink_en
4. Traditional terms protected in the European Union for wine. URL: <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/tdt>
5. Study on economic value of EU quality schemes, geographical indications (GIs) and traditional specialities guaranteed (TSGs). Final report. European Union, 2021. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a7281794-7ebe-11ea-aea8-01aa75ed71a1>

-
6. Geographical Indications – a European treasure worth €75 billion. Press release. 20 April 2020. Brussels. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_683

ТЕМА 3. Роль FAO у поширенні географічних зазначень

- 3.1 Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (FAO): головні напрямки діяльності, співпраця з іншими організаціями
- 3.2 Взаємозв'язок продуктів, людей та місцевостей
- 3.3 Шляхи реалізації переваг від особливих характеристик якості продукту, обумовлених місцем його походження
- 3.4 Роль просування та збереження місцевих продуктів харчування, традицій та навичок для перспективного майбутнього сільських регіонів. Перспективи сталого розвитку

Питання для самостійного контролю знань за темою 3

1. Яким чином робота FAO пов'язана з проектом ООН «Цілі сталого розвитку» (The Sustainable Development Goals (SDGs))?
2. Охарактеризуйте зв'язки FAO з проектами Всесвітньої туристської організації (UN WTO)
3. Яким чином просування продуктів з географічними зазначеннями впливає на розвиток сільських районів?
4. Які проблеми можуть виникнути в місцевих громадах у зв'язку з реалізацією проекту поширення географічних зазначень?

Завдання

Проаналізуйте основні кейси щодо просування продуктів з особливими характеристиками, наведені в посібнику FAO. З якими проблемами стикаються спільноти та окремі виробники просуваючи місцеві продукти? Який позитивний ефект вони отримали? Розберіть ці питання на конкретних прикладах. Підготуйте доповідь (презентацію) з даного питання.

Рекомендовані джерела

1. Географічні вказівки: закріплюючи взаємозв'язок людей, місць і продуктів. Посібник з просування продуктів з особливими якісними характеристиками, обумовленими місцем їх походження, з використанням стійких географічних зазначень. FAO, 2019. 226 с. (англ.) URL: <https://www.fao.org/3/i1760e/i1760e.pdf>
2. Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй. URL: <https://www.fao.org/home/en> (англ.)

ТЕМА 4. Традиційні продукти та виробництва Європи

- 4.1 Географічні зазначення Європи: сучасний стан.
- 4.2 Опис схем якості європейських країн: Італія, Франція та ін.
- 4.3 Реєстри найменувань агропродовольчої продукції, вина, спиртних напоїв, які зареєстровані як географічні зазначення та інші схеми якості.
- 4.4 Найбільш відомі регіональні продукти і напої захищені географічними зазначеннями.
- 4.5 Зв'язок понять теруар та географічне зазначення. Теруарні продукти
- 4.6 Дороги вина і смаку Європи та їх зв'язок з традиційними продуктами і місцевими виробництвами

Питання для самостійного контролю знань за темою 4

1. Як співвідносяться схеми якості окремих європейських країн з системою географічних зазначень Європейського Співтовариства.
2. Наведіть приклади схем якості (географічних зазначень) окремих країн
3. Як теруар співвідноситься з поняттями географічне зазначення та традиційний продукт (гарантована традиційна особливість)?
4. Для кожної з країн Європи наведіть приклад 1-3 традиційних регіональних продуктів та напоїв (або ГЗ).

Завдання

Складіть ессе на тему «Географія традиційних виробництв та продуктів Європи». В роботі коротко охарактеризуйте традиційні виробництва і продукти найбільш характерні, з вашої точки зору, для того чи іншого туристського субрегіону Європи¹. В якості прикладу, наведіть більш детальну специфікацію 2-3 найбільш відомих, з вашої точки зору, традиційних продуктів Європи.

Рекомендовані джерела

1. eAmbrosia (офіційна база даних реєстрів із географічними зазначеннями ЄС) URL: <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/>
2. Geographical Indications – a European treasure worth €75 billion. Press release. 20 April 2020. Brussels. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_683
3. Protecting local food and drinks: 3 500 geographical indications registered. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/news/protecting-local-food-and-drinks-3-500-geographical-indications-registered-2023-02-23_en (англ.)
4. Search for Geographical Indications across the European Union and beyond URL: <https://www.tmdn.org/giview/>
5. La difesa del Made in Italy. URL: <https://www.coldiretti.it/la-difesa-del-made-in-italy>
6. Capodanno: spumante, lenticchie e cotechino sul podio. URL: <https://www.coldiretti.it/economia/capodanno-spumante-lenticchie-e-cotechino-sul-podio>
7. Жданова О., Кравченко Н. Гастрономічний туризм в європейських країнах. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 травня 2018 року, м. Львів). 2018. С. 248-252.* URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/18919>
8. Cultural Routes of the Council of Europe programme. URL: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes/home>
9. Iter Vitis Route. URL: <https://itervitis.eu/>

¹ Перелік туристських субрегіонів Європи, відповідно районуванню UN WTO, див. в додатку Г.

ТЕМА 5. Традиційні продукти та виробництва Світу

- 5.1. The World Food Travel Association: напрямки діяльності та роль в поширенні знань про традиційні продукти. Програма «Кулінарні столиці».
- 5.2. Slow Food: напрямки діяльності та роль в поширенні знань про традиційні харчові продукти.
- 5.3. Атласи «Ковчег Смаку» (Ark of Taste)
- 5.4. Найбільш відомі регіональні продукти і напої. Поширення продуктів з географічними зазначеннями.

Питання для самостійного контролю знань за темою 5

1. Назвіть головні принципи формування Атласів «Ковчег Смаку»
2. Яка ідея покладена в основу програми WFTA «Кулінарні столиці»?
3. В чому полягає цінність Атласів «Ковчег Смаку» ?
4. Наведіть приклади кількох традиційних регіональних продуктів та напоїв (або ГЗ) для субрегіонів, виділених Всесвітньою туристською організацією (UN WTO).

Завдання

Складіть ессе на тему «Географія традиційних виробництв та продуктів на прикладі...». В роботі коротко охарактеризуйте традиційні виробництва і продукти характерні для субрегіонів одного з туристичних регіонів світу² (на вибір). В якості прикладу, наведіть більш детальну специфікацію 2-3 продуктів, найбільш відомих з вашої точки зору для цього туристичного регіону.

² Перелік туристських регіонів і субрегіонів UN WTO див. в додатку Г.

Рекомендовані джерела

1. Географічні зазначення. Всесвітня організація інтелектуальної власності. URL: https://www.wipo.int/geo_indications/en/index.html (англ.)
2. Culinary Capitals. The program of The World Food Travel Association. URL: <https://www.culinarycapitals.org/#1936436197>
3. Geographical indications. *World Intellectual Property Indicators 2020*. WIPO, 2020. P.183-190. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2020.pdf
4. Geographical indications. *World Intellectual Property Indicators 2022*. WIPO, 2022. P.141-147. URL: [World Intellectual Property Indicators 2022 \(wipo.int\)](https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2022.pdf)
5. Slow Food. URL: <https://www.slowfood.com/>
6. Ark of Taste product. URL: <https://www.fondazione Slow Food.com/en/ark-of-taste-slow-food/>
7. Ark of Taste: How to build the world's largest catalog of flavors: a heritage to discover and to save. URL: https://www.fondazione Slow Food.com/wp-content/uploads/2015/04/ING_libretto_arca.pdf
8. *Search for Geographical Indications across the European Union and beyond* URL: <https://www.tmdn.org/giview/>
9. The World Food Travel Association. URL: <https://www.worldfoodtravel.org/>

ТЕМА 6. Основні засади правової охорони географічних зазначень в Україні і світі

- 6.1. Міжнародні закони та договори в області географічних зазначень.
- 6.2. Законодавча підтримка системи географічних зазначень і традиційних продуктів в Україні.
- 6.3. Регіональні відмінності щодо правової охорони географічних зазначень.

Питання для самостійного контролю знань за темою 6

1. Назвіть основні міжнародні документи в області географічних зазначень. Які саме питання вони регулюють?

2. Які відмінності щодо правової охорони географічних зазначень існують в окремих країнах? Наведіть приклади.
3. Які саме закони та підзаконні акти стосуються правової охорони географічних зазначень в Україні?

Рекомендовані джерела

1. Географічні зазначення. ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (Укrapатент). URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/tovar>
2. Закон України Про правову охорону географічних зазначень. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>
3. Закон України Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2572-20?fbclid=IwAR1pYZqH8dZxqWoT9hATfiJ8JXBJz88IsM8hAplPqexHt0w9Qkmcg34n6M#Text>
4. Закон України Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Laws and treaties covering geographical indications. WIPO [Закони та договори в області географічних зазначень. Всемирная организация интеллектуальной собственности]. URL: https://www.wipo.int/geo_indications/en/index.html
6. Lista Produktów Tradycyjnych MRiRW [Список традиційних продуктів Міністерства сільського господарства та сільського розвитку]. URL: <https://www.produkty-tradycyjne.pl/lista-produktow-tradycyjnych-mrirw>
7. Regulations on quality schemes. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained/regulations-food-and-agricultural-products_en

ТЕМА 7. Проект ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні»

1. Географічні зазначення в Україні: мета проекту, структура

-
2. Вплив проекту ЄС на розвиток системи географічних зазначень в Україні. Результати реалізації проекту: вдосконалення законодавства, реєстрація географічних зазначень, «Дороги вина та смаку» та ін

Питання для самостійного контролю знань за темою 7

1. Визначте мету та головні цілі проекту ЄС «Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні»
2. Назвіть основні результати реалізації проекту в Україні
3. Як ви оцінюєте вплив проекту на розвиток сільських громад?

Рекомендовані джерела

1. Савіо С. Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні. *Географія і туризм*. 2019, вип.50. с.8-12
2. Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні. Проект ЄС. URL: <https://ukrainiangis.com.ua/>
3. Закон України Про правову охорону географічних зазначень. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>

ТЕМА 8. Традиційні продукти та виробництва України

- 8.1 Валоризація традиційних місцевих продуктів: аналіз інструментів (традиційний продукт, захищене географічне зазначення, елемент нематеріальної культурної спадщини, елемент Ковчег смаку України, елемент туристичної привабливості).
- 8.2 Дороги вина і смаку: український досвід, роль в збереженні та популяризації традиційних продуктів.
- 8.3 Гастрономічна спадщина: аналіз поняття. Роль гастрономічної спадщини в збереженні традиційних продуктів.
- 8.4. Найбільш відомі регіональні продукти і напої. Поширення продуктів з географічними зазначеннями.

Питання для самостійного контролю знань за темою 8

1. Охарактеризуйте вплив різноманітних інструментів на валоризацію традиційних місцевих продуктів.
2. Які Дороги смаку (Дороги вина і смаку) сформовано в Україні? Наведіть їх характерні особливості
3. Наведіть приклади традиційних продуктів, найбільш характерних для тих чи інших регіонів України.
4. Наведіть приклади традиційних продуктів/страв характерних для України в цілому

Завдання

Складіть ессе на тему «Географія традиційних виробництв та продуктів на прикладі...». В роботі коротко охарактеризуйте традиційні виробництва і продукти характерні для одного з регіонів України (на вибір). В якості прикладу, наведіть більш детальну специфікацію 2-3 продуктів, найбільш відомих з вашої точки зору для цього регіону.

Рекомендовані джерела

1. Гастроспадщина України – традиції гостинності та культура приготування страв. URL: <https://gastroheritage.com.ua/ua>
2. izhakultura (їжа культура). URL: <https://yizhakultura.com/>
3. Ковчег Смаку. Україна: їжа, знання та історії гастрономічної спадщини. 2022. 218 с. URL: https://www.unisg.it/assets/ADG_UCRAINA_WEB_2.pdf
4. Нематеріальна культурна спадщина. Український центр культурних досліджень. URL: <https://uccs.org.ua/nematerialna-kulturna-spadshchyna/>
5. Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України. URL: <https://mkip.gov.ua/content/nematerialna-kulturna-spadshchina.html>

ТЕМА 9. Географічні зазначення як чинник сталого розвитку регіонів та розвитку туризму

9.1 Основні поняття сталого розвитку

9.2 Цілі сталого розвитку (зокрема SDG 2, SDG 8, SDG 9, SDG 11), гастрономічний туризм, захищені географічні зазначення: взаємозв'язки та взаємний вплив.

9.3. Географічні зазначення та еногастрономічний туризм як інструменти розвитку сільських територій

Питання для самостійного контролю знань за темою 8

1. Яким чином реалізація цілей сталого розвитку може бути пов'язана з туризмом?
2. Чи може бути гастрономічний туризм сталим? Обґрунтуйте.
3. Наведіть приклади участі системи захищених географічних зазначень у реалізації цілей сталого розвитку.
4. Яким чином реалізація проекту географічних зазначень може вплинути на розвиток сільської території? який позитивний вплив? Які загрози місцевій громаді можуть виникнути?

Завдання

Напишіть ессе, в якому обґрунтуйте, яким чином географічні зазначення допомагають створювати та просувати турпродукт або бренд туристичного напрямку на міжнародному рівні, сприяти розвитку сталого туризму та стимулювати місцеве економічне зростання? Наведіть приклади

Рекомендовані джерела

1. Прохода Ю. Географічні зазначення, гарантовані традиційні особливості та необов'язкові схеми якості для сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, як потенційні об'єкти туристичного тяжиння. *Географія і туризм*. 2019, вип.50. с.13-16
2. Злобіна С. Еногастрономічна спадщина як основа розвитку туризму сільських територій. *Географія і туризм*. 2019, вип.50. с.24-46
3. Boosting Tourism Development through Intellectual Property. WIPO and UNWTO, 2021. Geneva: WIPO. P.34-36. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422395>
4. Guidelines for the Development of Gastronomy Tourism, World Tourism Organization and Basque Culinary Center (2019), UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284420957>
5. Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030, World Tourism Organization and United Nations Development Programme (2017), UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284419401>

6. Best Tourism Villages by UNWTO. URL:
<https://www.unwto.org/news/unwto-opens-calls-for-best-tourism-villages-2023>
7. UNWTO Recommendations on Tourism and Rural Development – A Guide to Making Tourism an Effective Tool for Rural Development. URL:
<https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422173>

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

1. Географічні зазначення та схеми якості. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes_en (англ.)
2. Географічні вказівки: закріплюючи взаємозв'язок людей, місць і продуктів. Посібник з просування продуктів з особливими якісними характеристиками, обумовленими місцем їх походження, з використанням стійких географічних вказівок. FAO, 2010. 190 с. (англ.) URL: <https://www.fao.org/3/i1760e/i1760e.pdf>
3. Географічні зазначення походження товарів // Інтелектуальна власність: економіко-правові аспекти: навчальний посібник / Є.І. Ходаківський, В.П. Якобчук, І.Л. Литвинчук. К.: «Центр учбової літератури», 2017. С.155-160 URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2861/3/Intelektualna_vlasnist_ekonomiko_pravovi_aspekty.pdf
4. Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні. Проект ЄС. URL: <https://ukrainiangis.com.ua/>
5. Закон України Про правову охорону географічних зазначень. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>
6. Закон України Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2572-20?fbclid=IwAR1pYZqH8dZxqWoT9hATfiJ8JXBJz88IsM8hApIIpQexHt0w9Qkmcq34n6M#Text>
7. Географічні зазначення. ДП «Український інститут інтелектуальної власності» (Украпатент). URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/tovar>
8. Geographical Indications. WIPO. URL: https://www.wipo.int/geo_indications/en/index.html
9. Geographical Indications - An Introduction. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_952_2021.pdf
10. eAmbrosia (офіційна база даних реєстрів із географічними зазначеннями ЄС) URL: <https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/food-safety-and-quality/certification/quality-labels/geographical-indications-register/> (англ.)
11. *Search for Geographical Indications across the European Union and*

beyond URL: <https://www.tmdn.org/giview/>

Додаткові:

12. Аріон О.В., Уліганець С.І. , Дмитрук О.Ю. Географія туризму: навч.-метод.посібник. К.: Інтердрук, 2019. 206 с.
13. Винний туризм: підручник /Іванов С.В., Домарецький В.О., Басюк Д.І. та ін. Кам'ян.-Подільський, 2012. 472 .
14. Винний та гастрономічний туризм: глобальні тренди та локальні практики: монографія/ За наук.ред. Д.І.Басюк. Вінниця:Едельвейс.2017. 316с. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/26819/1/3.pdf>
15. Географічні зазначення – європейський скарб вартістю 75 мільярдів євро. Прес-реліз (20 квітня 2020 р.) URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_683 (англ.)
16. Савіо С. Підтримка розвитку системи географічних зазначень в Україні. *Географія і туризм*. 2019, вип.50. с.8-12
17. Прохода Ю. Географічні зазначення, гарантовані традиційні особливості та необов'язкові схеми якості для сільськогосподарської продукції та продуктів харчування, як потенційні об'єкти туристичного тяжіння. *Географія і туризм*. 2019, вип.50. с.13-16
18. Нематеріальна культурна спадщина. Український центр культурних досліджень URL: <https://uccs.org.ua/nemateriyalna-kulturna-spadshchyna/>
19. Гастроспадщина України – традиції гостинності та культура приготування страв. URL: <https://gastroheritage.com.ua/ua>
20. Злобіна С. Еногастрономічна спадщина як основа розвитку туризму сільських територій. *Географія і туризм*. 2019, вип.50. с.24-46
21. Ковчег Смаку. Україна: їжа, знання та історії гастрономічної спадщини. 2022. 218 с. URL: https://www.unisg.it/assets/ADG_UCRAINA_WEB_2.pdf
22. Geographical indications. *World Intellectual Property Indicators 2020*. WIPO, 2020. P.183-190. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2020.pdf
23. Geographical indications. *World Intellectual Property Indicators 2022*. WIPO, 2022. P.141-147. URL: [World Intellectual Property Indicators 2022 \(wipo.int\)](https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2022.pdf)
24. Glossary of tourism terms [Словник термінів туризму] URL: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

-
25. The UNWTO Tourism Data Dashboard [Панель даних про туризм]. URL: <https://www.unwto.org/tourism-data/unwto-tourism-dashboard>
 26. International Tourism Highlights, 2020 Edition. World Tourism Organization (2021), UNWTO, Madrid, DOI: <https://doi.org/10.18111/9789284422456>. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284422456>
 27. Strengthening international research on geographical indications: from research foundation to consistent policy (Final Report Summary - SINERGI.) European Commission. CORDIS.2008. URL: <https://cordis.europa.eu/project/id/6522/reporting>
 28. Gastronomy at the crossroad of ecological transition and social justice: Book of Abstracts of the Symposium held in Turin, Italy, 23-25 September 2022. Toward the International Society for Gastronomic Sciences and Studies. URL: https://www.gastronomicsociety.org/files/ugd/652262_3b79efe17bbf4417828e62350cd08e56.pdf
 29. Guidelines for the Development of Gastronomy Tourism. UNWTO and the Basque Culinary Center . 2019. URL: <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284420957>
 30. UNESCO World Heritage and Sustainable Tourism Programme (WH+ST Programme). URL: <https://whc.unesco.org/en/tourism/>
 31. Sustainable Tourism Toolkit. URL: <https://whc.unesco.org/en/sustainabletourismtoolkit/>
 32. Закон України Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>
 33. Закон України Про географічні зазначення спиртних напоїв. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2800-20#Text>

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Базові поняття та терміни

Валоризація (від фр. *valorisation; valoir*— «цінувати, підходити») - цілеспрямоване підвищення вартості (створення доданої вартості) товарів, продуктів та ін. шляхом спеціальних заходів.

Гастрономічний туризм — це вид туристичної діяльності, який характеризується досвідом відвідувача, пов'язаним з їжею, супутніми продуктами та діяльністю під час подорожі. Разом із автентичними, традиційними та/або інноваційними кулінарними враженнями гастрономічний туризм може також включати інші пов'язані з гастрономією заходи, зокрема відвідування місцевих виробників, участь у фестивалях їжі та відвідування курсів кулінарії [24].

Географічне зазначення (ГЗ) – 1) відповідно *WIPO*³ - це позначення, що фігурує на товарах, які походять з певного географічного регіону і мають властивості або репутацію, зумовлені місцем їх походження. Позначення може виконувати функції ГЗ тільки в тому випадку, якщо воно вказує на походження продукту з прив'язкою до певної місцевості [8]; 2) відповідно *ЗУ* - найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території [5].

Ено-туризм (винний туризм) - розглядається як підтип гастрономічного туризму і відноситься до туризму, метою якого є відвідування виноградників, виноробень, дегустація, споживання та/або придбання вина, часто на виробництві або поблизу нього [24].

Назва місця походження товару - вид географічного зазначення, який означає найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем з

³ The World Intellectual Property Organization, WIPO (Всесвітня організація інтелектуальної власності)

притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюються на визначеній географічній території [5].

Назва, що стала видовою, - назва товару, яка хоч і є назвою географічного місця, в якому спочатку товар цього виду вироблявся та/або перероблявся, але перетворилася в Україні на загальноживану назву певного виду товару безвідносно до конкретного місця його походження, включаючи похідні від такої назви [5].

Система географічних зазначень (ГЗ) ЄС захищає назви продуктів, які походять із певних регіонів і мають певні якості або користуються репутацією, пов'язаною з територією виробництва (при їх виготовленні дотримуються певного традиційного процесу виробництва). ГЗ включають захищені географічні зазначення ([PGI](#)), захищені найменування походження ([PDO](#)) та географічні зазначення спиртових напоїв ([GI](#)) [1].

Сільський туризм – це вид туристичної діяльності, в якому досвід відвідувача пов'язаний із широким спектром турпродуктів, в цілому пов'язаних з природою, сільським господарством, сільським способом життя/культурою, риболовлею та оглядом визначних пам'яток. Діяльність в рамках сільського туризму відбувається в неміських (сільських) районах з наступними характеристиками: низька щільність населення; переважання сільського та лісового господарства у ландшафтах та землекористуванні; традиційний соціальний устрій і спосіб життя [24].

Схеми якості - встановлені Законом України засади визнання, правової охорони та застосування географічних зазначень, назв місця походження товару, традиційних гарантованих особливостей, а також щодо застосування гірських продуктів та інших особливих показників якості [6].

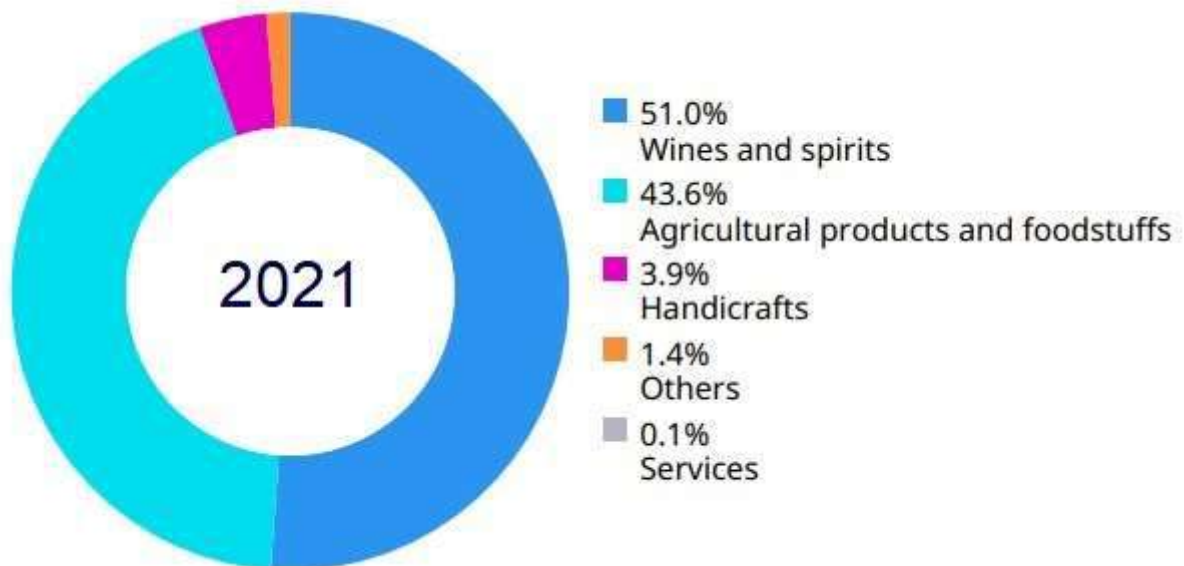
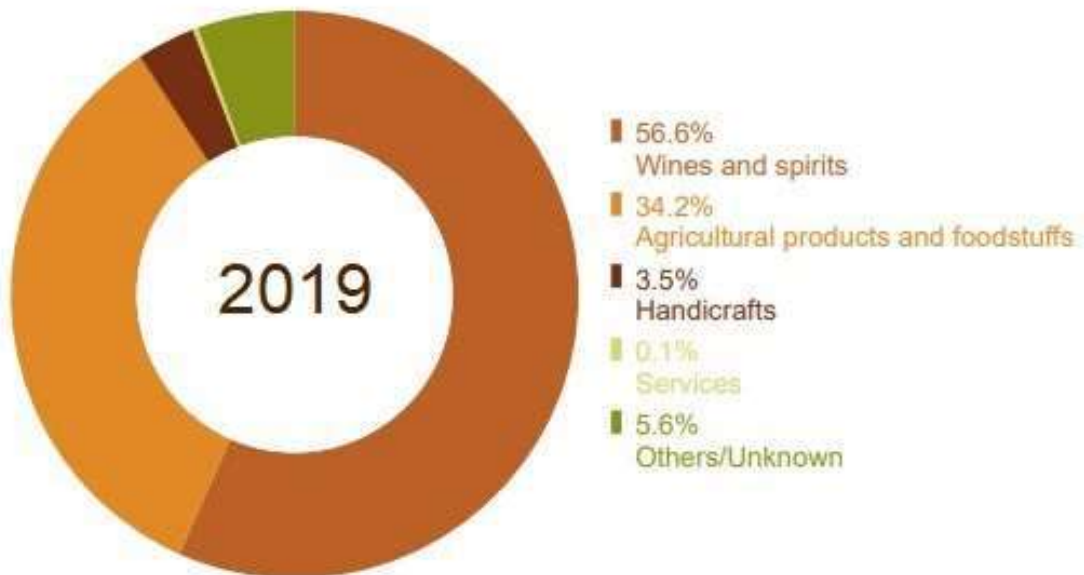
Традиційна гарантована особливість – 1) відповідно ЗУ - найменування, яке ідентифікує сільськогосподарську продукцію (сільськогосподарський товар) або харчовий продукт, що відповідає одночасно таким ознакам: має особливі характеристики, що дають змогу чітко відрізнити його від інших продуктів цього ж виду у результаті використання традиційних інгредієнтів, традиційного складу інгредієнтів та/або традиційної технології виробництва/переробки; використовується у виробництві та/або відповідає специфікаціям товару, що існували протягом не менше 30 років⁴ [6]; 2)

⁴ Відповідає терміну «традиційний харчовий продукт» [32]

відповідно регламенту ЕС (TSG) – назва продукту, що висвітлює традиційні аспекти, зокрема спосіб виготовлення продукту або його склад, без прив'язки до конкретної географічної області [1].

ДОДАТОК Б

Розподіл географічних зазначень за категоріями товарів (за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності, WIPO) [22, 23]

ДОДАТОК В

Цикл успішної реалізації переваг, пов'язаних з походженням продукту [2]

ДОДАТОК Г

Регіони та субрегіони UN WTO (відповідно до International
Tourism Highlights, 2020 Edition)

Регіони	Субрегіони	Країни
Європа	Північна Європа	Данія, Фінляндія, Ісландія, Ірландія, Норвегія, Швеція, Великобританія
	Західна Європа	Австрія, Бельгія, Франція, Німеччина, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Швейцарія
	Центральна/Східна Європа	Арменія, Азербайджан, Білорусь, Болгарія, Чеська Республіка, Естонія, Грузія, Угорщина, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Польща, Республіка Молдова, Румунія, Російська Федерація, Словаччина, Таджикистан, Туркменістан, Україна, Узбекистан
	Південна/Середземноморська Європа	Албанія, Андорра, Боснія та Герцеговина, Хорватія, Кіпр, Північна Македонія, Греція, Ізраїль, Італія, Мальта, Чорногорія, Португалія, Сан-Маріно, Сербія, Словенія, Іспанія, Туреччина
Азія та Океанія	Північно-Східна Азія	Китай, Гонконг (Китай), Японія, Демократична народна Республіка Корея, Республіка Корея, Макао (Китай), Монголія, Тайвань (провінція Китаю)
	Південно-Східна Азія	Бруней, Камбоджа, Індонезія, народна демократична республіка Лаос, Малайзія, М'янма, Філіппіни, Сінгапур, Таїланд, Тімор, В'єтнам
	Південна Азія	Афганістан, Бангладеш, Бутан, Індія, Іран, Мальдіви, Непал, Пакистан, Шрі Ланка
	Океанія	Американське Самоа, Австралія, Острови Кука, Фіджі, Французька Полінезія, Гуам, Кірібаті, Маршалові о-ви, Федеральні Штати Мікронезії, Північні Маріанські о-ви, Нова Каледонія, Нова Зеландія, Ньюей (Британія), Палау, Папуа-Нова Гвінея, Самоа, Соломонові о-ви, Тонга, Тувалу, Вануату

Продовження додатку Г

Регіони	Субрегіони	Країни
Америка	Північна Америка	Канада, Мексика, США
	Кариби	Ангвіла, Антигуа і Барбуда, Аруба, Багами, Барбадос, Бермуди, Британські Віргінські о-ви, Кайманові о-ви, Куба, Кюрасао, Домініка, Домініканська Республіка, Гренада, Гваделупа, Гаїті, Ямайка, Мартиніка, Монсеррат, Пуерто-Ріко, Сент-Люсія, Сент-Кітс-Невіс, Сент-Мартен, Сент-Вінсент і Гренадіни, Тринідад і Тобаго, Теркс і Кайкос, Віргінські о-ви (США)
	Центральна Америка	Беліз, Коста-Ріка, Ель Сальвадор, Гватемала, Гондурас, Нікарагуа, Панама
	Південна Америка	Аргентина, Болівія, Бразилія, Чілі, Колумбія, Еквадор, Французька Гвіана, Гайана, Парагвай, Перу, Суринам, Уругвай, Венесуела
Африка	Північна Африка	Алжир, Марокко, Судан, Туніс
	Субсахарська Африка	Ангола, Бенін, Ботсвана, Буркіна-Фасо, Бурунді, Камерун, Кабо-Верде, Центрально-Африканська Республіка, Чад, Комори, Конго, Кот-д'Івуар, Демократична Республіка Конго, Джибуті, Екваторіальна Гвінея, Еритрея, Есватіні, Ефіопія, Габон, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Бісау, Кенія, Лесото, Ліберія, Мадагаскар, Малаві, Малі, Мавританія, Маврикій, Мозамбік, Намібія, Нігер, Нігерія, Реюньйон, Руанда, Сан-Томе і Принсіпі, Сенегал, Сейшели, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Південно-Африканська Республіка, Танзанія, Того, Уганда, Замбія, Зімбабве
Середній Схід		Бахрейн, Єгипет, Ірак, Йорданія, Кувейт, Ліван, Лівія, Оман, Палестина, Катар, Саудівська Аравія, Сирійська, Об'єднані Арабські Емірати, Йемен